

Prof. dr hab. Ludmiła Marcinowicz
Zakład Położnictwa, Ginekologii i Opieki
Położniczo-Ginekologicznej,
Wydział Nauk o Zdrowiu,
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

**Ocena rozprawy doktorskiej
mgr Beaty Kudłacik**

**pt. Obciążenie osób sprawujących opiekę a sprawność funkcjonalna chorych
na chorobę Alzheimera**

Promotor: dr hab. Agnieszka Gniadek, prof. UJ

Ocena wyboru tematu pracy

Opieka nad osobami z chorobą Alzheimera jest zapewniana przez system opieki zdrowotnej i system opieki społecznej, zarówno poprzez placówki stacjonarne, jak też różne formy dziennego pobytu oraz usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Istotną rolę w tej opiece, oprócz profesjonalistów medycznych, odgrywają również opiekunowie nieformalni. Rolę opiekunów osób z chorobą Alzheimera często przejmują członkowie rodzin, zazwyczaj jest to współmałżonek lub dorosłe dziecko osoby chorej.

Chociaż osoby z chorobą Alzheimera mogą korzystać z różnych form opieki instytucjonalnej, stowarzyszeń i grup wsparcia, to brak jest formalnego systemu wspierającego opiekunów rodzinnych. Sprawowanie opieki nad członkiem rodziny z chorobą Alzheimera jest źródłem stresu i dużym obciążeniem dla opiekuna, zarówno w sferze fizycznej, psychicznej, jak też finansowej. Powoduje także narastanie izolacji społecznej. Mając na uwadze deficyt badań w tym obszarze, uzasadnione jest poszukiwanie nowych dowodów naukowych, aby poprawić jakość życia pacjentów i ich opiekunów, a także jakość opieki i system wsparcia nad nimi.

Podjęty przez Doktorantkę temat jest ważny, zarówno z punktu widzenia poznawczego, jak też praktycznego i wpisuje się w obszar nauk o zdrowiu.

Ocena formalno-redakcyjna

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska liczy 184 strony tekstu (wraz załącznikami). Układ pracy jest typowy dla prac empirycznych. Praca składa się z następujących rozdziałów: Wstęp, Założenia badań, Materiał i metoda, Wyniki, Dyskusja, Wnioski, Piśmiennictwo, Streszczenie, Summary, Spis tabel, Spis rycin oraz Aneks zawierający dwa załączniki. Załącznik nr 1 zawiera wzory wykorzystanych narzędzi badawczych, natomiast załącznik nr 2 – skany dokumentów związanych z uzyskaniem zgody Komisji Bioetycznej. Tekst zasadniczy poprzedza spis stosowanych skrótów.

Piśmiennictwo liczy 148 pozycji, w języku polskim i angielskim, na które składają się także akty prawne oraz netografia. Opis bibliograficzny poszczególnych pozycji jest prawidłowy.

Struktura pracy jest typowa dla tego typu opracowań, a treści tworzące pracę są właściwie uporządkowane i logicznie ze sobą powiązane. Tekst jest opracowany starannie i przejrzysto, ilustrowany kolorowymi rycinami i tabelami.

Przed przystąpieniem do badania Doktorantka uzyskała pozytywną opinię Komisji Bioetycznej w Bielsku-Białej (nr 2017/11/16/1, z załącznikiem nr 1 z dnia 7.03.2019 r. do opinii 2017/11/16/1) oraz stosowne pisemne zgody z placówek medycznych i ośrodków, w których były realizowane badania. Ponadto zaznacza, że badania prowadziła zgodnie z zasadami etycznymi Deklaracji Helsińskiej.

Ocena merytoryczna

Wstęp, jako część teoretyczna pracy, zawarty jest na stronach od 7 do 30. W tym rozdziale, Doktorantka omawia proces starzenia się, wyjaśnia zastosowane pojęcia (sprawność funkcjonalna, opieka, opiekun formalny i nieformalny, obciążenie opiekuna, pomoc i wsparcie społeczne), opisuje kwestie związane z otępieniem typu Alzheimerera oraz organizację opieki nad chorymi, w tym akty prawne związane z omawianym tematem.

Doktorantka precyzyjnie i sumiennie omówiła kwestie teoretyczne, troszcząc się o szczegółowe wyjaśnienie poszczególnych kategorii pojęciowych. Dobór treści jest trafny, przemyślany i świadczy o dobrym przygotowaniu teoretycznym Autorki do realizacji projektu badawczego.

Rozdział „**Założenia badań**” zawiera dwa podrozdziały, tj. Cel badań oraz Problemy i hipotezy badawcze. Celem głównym badania, była ocena sprawności funkcjonalnej chorych na Alzheimera i jej wpływ na stopień obciążenia osób sprawujących opiekę. Do realizacji celu głównego, Autorka określiła 11 problemów badawczych (w formie pytań) i odpowiednio 11 hipotez badawczych, co ułatwiło dalszą analizę wyników badań. Sprecyzowała także zmienną zależną i zmienne niezależne, ilustrując je w formie ryciny. Pomysł graficznej prezentacji analizowanych zmiennych jest bardzo dobry, gdyż poprawia czytelność i ułatwia śledzenie toku procesu badawczego.

Z rozdziału „**Material i metoda**” wynika, że grupę badaną stanowiło 100 opiekunów osób z chorobą Alzheimera oraz 100 pacjentów z rozpoznaną chorobą Alzheimera. Autorka precyzuje kryteria włączenia do grupy badanej oraz kryteria wykluczenia z grupy badanej. Udział w badaniach był dobrowolny. Uczestnicy zostali poinformowani (ustnie i pisemnie) na temat celu i zasad udziału w badaniu oraz sposobu uzupełniania kwestionariuszy. Badania trwały od grudnia 2017 roku do września 2019 roku.

Metodą badawczą był sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem techniki ankiety oraz wywiadu. Do zebrania danych Autorka wykorzystwała zestaw standaryzowanych narzędzi badawczych, które zostały szczegółowo opisane na stronach 39-42. Zastosowała także autorski kwestionariusz ankiety w celu zebrania danych społeczno-demograficznych, oceny zadowolenia z opieki medycznej, czasu poświęconego opiece nad chorym, czasu trwania choroby oraz chorób współwystępujących u podopiecznego. Dobór narzędzi badawczych jest trafny i umożliwiający realizację założonych celów badawczych.

Rozdział ten świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki i dobrym opanowaniu warsztatu badawczego. Czytając jednak ten rozdział nasuwa się pytanie, ile osób odmówiło udziału w badaniu i z jakiego powodu?

Analizę statystyczną, przeprowadzoną za pomocą pakietu STATISTICA 13.1 PL (StatSoft, Polska), wykonano bardzo starannie, właściwie dobierając rodzaj testu do charakteru zmiennych. Na podkreślenie zasługuje zastosowanie analizy z wykorzystaniem regresji wielorakiej.

Wyniki badań zostały przedstawione w czterech podrozdziałach i obejmują wyczerpującą charakterystykę podopiecznych z chorobą Alzheimera, charakterystykę opiekunów, kwestie opieki nad podopiecznym z chorobą Alzheimera oraz czynniki

determinujące obciążenie opiekuna. Całość uzupełniają starannie opracowane kolorowe ryciny i tabele. Doktorantka ustaliła m.in., że pomoc w sprawowaniu opieki nad podopiecznym z chorobą Alzheimera najczęściej pochodziła ze strony najbliższej rodziny, tj. żony, męża czy dzieci. Potwierdziła, że to kobiety stanowią zdecydowaną większość opiekunów osób chorych na Alzheimera. Określiła czynniki determinujące obciążenie opiekunów. Wykazała również wysoki poziom zadowolenia z opieki lekarskiej i pielęgniarskiej.

Należy podkreślić, że Autorka wykazała się dużą sumiennością w analizie i interpretacji uzyskanych wyników przedstawiając je w bardzo szczegółowy sposób.

W rozdziale **Dyskusja** Autorka w sposób dojrzały, świadczący o dobrej znajomości tematyki badawczej, prezentuje wyniki badań własnych w porównaniu z wynikami badań innych badaczy, umiejętnie cytując piśmiennictwo. Rzetelnie odniosła się do wszystkich swoich wyników w kontekście aktualnej literatury przedmiotu. Lekturę tej części pracy ułatwiają śródtytuły odnoszące się do analizowanych kwestii.

O dojrzałości naukowej Doktorantki świadczy również krytyczna ocena projektu badawczego sformułowana jako ograniczenia badań. Autorka słusznie zauważa, że badając obciążenie opiekunów osób z chorobą Alzheimera należy brać pod uwagę ich oczekiwania, uwarunkowania kulturowe, poziom usług medycznych, jak też finansowanie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.

Doktorantka, po analizie wyników, określiła 11 bardzo szczegółowych wniosków odpowiadających postawionym pytaniom badawczym i hipotezom. Wnioski, będące syntetycznym ujęciem efektów przeprowadzonych badań, powinny jednak mieć postać zweryfikowanych uogólnień. Według Recenzenta należałoby je przeredagować przygotowując pracę do druku.

Praca ma wysoką wartość poznawczą, a wyniki badań powinny być opublikowane w czasopiśmie naukowym, aby wzbogacić piśmiennictwo na temat literatury przedmiotu.

Nieco słabszą stroną rozprawy jest niewielkie zaakcentowanie praktycznych aspektów uzyskanych wyników, chociaż informacje na ten temat pojawiają się w różnych miejscach rozprawy. Więcej uwagi można było poświęcić praktycznym wymiarom prowadzonych badań oraz możliwościom ich wykorzystania w praktyce pielęgniarskiej, gdyż uzyskane wyniki są interesujące i przydatne w zawodzie pielęgniarki.

Wniosek końcowy

Podsumowując stwierdzam, że przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Beaty Kudłacik, pt. *„Obciążenie osób sprawujących opiekę a sprawność funkcjonalna chorych na chorobę Alzheimera”* spełnia wymogi ustawowe, formalne i zwyczajowe stawiane pracom badawczym na stopień doktora nauk o zdrowiu. Całość opracowania stanowi dorobek oryginalny mający istotny wkład w rozwój nauk o zdrowiu.

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum o dopuszczenie mgr Beaty Kudłacik do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Białystok, dn. 24.03.2021 r.

Prof. dr hab. n. zdr. Ludmiła Marcinowicz